

V KOČI KONCEM VASI.

(Božična prigodba.)

Zazvonil je zvon tako milo, da je utihnil hrup na cesti, da je celo lačni vran zletel molče čez snežno ravan proti gori. Prazna je bila cesta; vse se je zbralo po hišah, da čaka polnoči, velike ure odrešenja. In če kje roma samotni potnik skozi večer, speši korak, da čimprej pride v vasico k ljudem, da ne bo sam taval ta sveti večer v noči in v mrazu.

Vse božičuje. Gospodarji kadijo in škrope z blagoslovljeno vodo hrane; gospodinje nalagajo v peč polena, da se širi prijetna toplota po izbi; deca prižiga pisane svečice pri jaslicah in poje vesele božičnice; dedek pa sedé v zapečku, pušijo iz vivčka in pripovedujejo bajke in sanjajo z odprtimi očmi srečne mladostne dni, ko so tudi stali še kot pastirček pri jaslicah in peli kakor sedaj vnučki.

Vse je utihnilo v tajni božični radosti. Celó mlinar je zaprl vodo, da ne ropočejo kolesa, in ne šumi voda v koritih.

Toda v koči koncem vasi, pri Skončarjevih, ni tako vesel sveti večer. Nekako prazna se zdi izba gospodinji Skončarici. In kako tudi ne? Saj praznuje že četrti sveti večer brez moža. In ravno ob takih svečanih dneh, ravno ob največjih praznikih, občuti človek nekako praznoto, če ni vseh doma, ki bi morali bítí.

„Jože, „ave Marija“ zvoní! Daj, bomo pokropili shrambe,“ reče sinu.

Pa nasuje v pisker žerjavice in natrese nanjo dišečega kadila, v skodelico pa nalije blagoslovljene vode, vzame iz mize škropilo, pa gresta. Jože nosi pisker z žarečim ogljem. Nanj nasipa zdajpazdaj kadila, mati pa škropi in moli naprej. Tako obideta vse shrambe.

Angelica, deklica kakih osmih let, pa našge tačas svečke pri jaslicah in moli za očeta, ki božičuje daleč v tujini, v Ameriki. Morda sam in zapuščen in misli na domače. Morda pa so se zbrali prijatelji pri čašah toplega čaja in se pogovarjajo o lepi Dolenjski in o

domu. Tako misli deklica in moli za očeta, da bi imeli ve-ele praznike, da bi bili zdravi in da bi se kmalu zopet vrnil v miljeno domovje.

Mati in sin se vrmeta v hišo: „Hvaljen bodi Jezus Kristus!“ — „Amen“, odgovori Angelica.

Pokadita in pokropita še hišo, nato pa mati zlije preostalo blagoslovljeno vodo v peč, da bi varoval hišo sveti Florijan ognja v bodočem letu, oglje pa strese v podpeček.

* * *

Zunaj pa je bajna božična noč. Vse: njive, logi, hribi, gore, vse je zavito v bel plašč, bleščeč v žarkih srebrne lune in zlivajoč se v stotere bleščeče bôje. Vse nebo je posuto z milijoni zvezdic, belih in velikih. Pa saj to niso zvezdice; to so le angelci božji, ki gledajo radostno na svet, ki mu je pred dvetisoč leti došlo odrešenje. Za luno se podijo beli oblaki veselo in radostno! morda pa to niso oblaki; morda so bele, mehkorune ovčke, ki so jih na sveto noč prinesli pastirčki novorojenemu Zveličarju v betlehemski hlevček. Čez polje piha sapica, šepeta nekaj v vrhovih samotnega gozdiča za vasjo in beži dalje. Morda je pa ta sapica odmev tistega srečnega betlehemskega poročila, ki so ga prinesli angelci srečnim pastirjem na betlehemskih tratah?

Kakor bajka je božična noč. Kakor bi sanjale, se stiskajo bele, drobne vasice med drevje vrtov. V vsaki hiši gori pod stropom svetilka; ne gori kakor druge večere; ne, nekako motno, kakor bi dremala in sanjala kdove — o čem lepem. Po izbi se širi duh kadila; opojno se vlega po mizi in po posteljah. V kotu se blešče zlate niti okraskov v pramenih drema-joče lučke pri jaslicah. Niso velike in bogate te jaslice; ne, toda narejene so z ljubeznijo, in kaj je več kot ljubezen? V sredi hlevček, zbit iz šesterih deščic, ki so prevlečene z zlatim papirjem. V hlevcu pa Jezusček, deviška Mati in rednik Jožef. V ozadju pa dolgouhi osliček in volk. Pred hlevcem kleče pastirčki; ta je ravno prignal mehkoruno jagnje Odrešeniku v dar — ej, da sem jaz ta pastirček! Po hribcu, pokritem z lepim zelenim mahom, so raztresene črede. Pod hrastom sedi

pastirček in piska na dolgo piščal. K skalnemu vodnjaku je prišla marogasta krava; tam pa gredo trije potniki. Prišli so se najbrž popisat v Davidovo mesto, pa so slišali o največjem čudežu: da je rojen Bog, in sedaj gredo, da poiščejo hlevček in padejo pred rojenega Mesijo. V ozadju pa se dvigajo stolpi in visoke hiše — Betlehem — mesto; čez cel hribček pa vodi do njega bela, s peskom posuta pot. Nad jaslicami pa se ziblje na niti zlata zvezda, ki zalesketa v rdečem soju lučke, kadar se premakne.

In tako je v vsaki hiši. V eni so lepše, v eni revnejše jaslice. A vse so stavljene iz ljubezni. Ni božičnih drevesc po kmečkih hišah — morda ima božično drevesce trgovec v trgu ali učitelj morda — toda v kmečkih hišah so jaslice, ki jih je postavila ljubezen nedolžnih otrok s čistimi rokami, in ki imajo več pomena kot bogata smrečica.

Neka svečanost vlada v hiši, kakor bi hodili angelci in bi delili blažene sanje; kakor bi stopali božji duhovi nalahno po prstih in prinašali sladke misli. Vse govori s svečanimi, počasnimi besedami; srca se mečijo in grde misli ne sme biti v njih — v nobenem, na ta sveti večer še celó ne!

Tudi pri Skončarjevih so jaslice. Tudi pri njih hodijo lepe misli po sobi, in v srcih vseh treh bivalcev ni najmanjše misli, ki bi skrunila svetost lepega večera.

Toda ni pravega veselja; nekoga manjka — manjka gospodarja; očeta ni!

Mati sedi v zapečku; glavo ima podprto v dlan in misli. Daleč v Ameriko so zašle njene misli: kje, kako božičuje on, oče? Jože, dečko šestnajstih let, sedi pri peči in posluša Angelico, ki bere lepo božično povest.

Naenkrat odloži dekletce knjigo in vpraša: „Mati, kdo ve, kje in kako obhajajo oče sveti večer?“

Mati se zdrzne iz sanj. „Bogve,“ odgovori.

„Mati, kakšni pa so oče? Jaz se jih skoraj nič več ne spominjam?“ spet vpraša hčerka.

„Kako se boš spominjala? Saj si bila stara komaj štiri leta, ko so odšli v Ameriko. — Veliki so, prijazno gledajo z modrimi očmi; pod nosom pa imajo košate

brke. — No, zdaj kar so v Ameriki, so se gotovo kaj izpremenili,“ odgovori mati.

„Jaz se jih pa še dobro spominjam“, reče Jože. „Kot bi bilo včeraj, se mi zdi, kako so odhajali in smo jih spremili na kolodvor.“

Kratek molk nastane.

„Saj, ko so šli, so obljubili, da se v treh letih gotovo vrnejo. A sedaj teče že četrto leto, pa jih le ni,“ nadaljuje Jože.

„Mene tudi malo skrbi,“ reče mati. „Že dva meseca ni nič pisal. Prej je vedno kaj poslal in pisal, da bo prišel domov. Sedaj pa že dva meseca nič. Moj Bog, mogoče nima dela.“

„Mati, morda danes pridejo, ko je sveti večer. Ravno včeraj sem brala, kako se je vrnil neki oče ravno na sveti večer domov, ko ga ni nihče pričakoval. Ej, to bi bilo veselje,“ se vtakne vmes Angelica.

„E beži, beži! Ti si otrok, in otrok govori po otročje. Brala si že lahko, pa to so samo povesti. Mogoče se je kdaj res zgodilo, a vse je olepšano in ginljivejše pisano, kot je morda bilo v resnici,“ jo zavrne mati.

„Meni pa kar nekaj sili v srce, da bodo še nocoj prišli oče,“ spet odgovori hčerka.

„Bog te usliši!“ dé mati in se zamisli.

Tudi Jože utihne. Po glavi mu šume materine besede: „Moj Bog, mogoče nima dela,“ in njegove misli niso bile vesele.

Angelica pa je sanjala, kako bi bilo lepo, če bi oče nocoj, na ta sveti večer, prišli domov. To bi bil lep sveti večer, da še nikdar takega! To bi bilo veselo svidenje! A mati so rekli: „Ti si otrok, in otrok govori po otročje; to so samo povesti,“ in že ne upa skoro nič več, da bi res prišli. Misli le, kako bi bilo lepo, če bi prišli, a verjame ne — — —

Skozi noč se zasliši zategnjeni žvižg vlaka. Kolesa zaškripljejo, zaropočejo vozovi in se ustavijo. Par ljudi izstopi . . . Žvižg, šum, škripanje in ropotanje in, vlak beži dalje, kakor črna črta po belem papirju. In zopet vse tiho . . .

Skončarica se zdrzne. Slišala je žvižg in ropot vlaka; saj je oddaljena postaja komaj pet minut, in

ponoči se sliši vse bolj in vse dlje. „Ej, če bi vendarle prišel danes!“ — pa samasebi se nasmehne. „Ne bodi vendar otročja, saj nisi osemletna Angelica. Bi bil vendar pisal, če bi mislil priti?“ In spet misli dalje — —

Pa kar se odpro vrata — in na pragu stoji mož. Velik mož, v dolgi zimski suknji s kovčkom v roki. Pod nosom ima košate brke; prijazno mu gledajo lepe modre oči, na glavi pa ima ameriksanske noše klobuk.

Mati debelo gleda; tudi Jože začudeno strmi; Angelica pa se stisne k materi. Ali so sanje ali je po-vest, ali je resnica?

„No, kaj gledate? Ali me ne poznaš, Neža? I. Andrej!“ reče tujec in odloži kovčeg.

„Ali je resnica? Andrej!“ zakliče mati, skoči z zapečka in objame moža.

„O, oče,“ vikne Jože, ki brzo spozna očeta, in poljubi prišleca.

„No, kaj pa ti, Angelica? Kaj se tiščiš tako od strani? Saj si rekla, da pridejo danes oče. No, sedaj so pa res tukaj,“ reče mati svoji hčerki.

Angelica da roko očetu in ga poljubi — — —

Kdo bi opisal vsa lepa darila, ki jih je prinesel Skončar iz daljne dežele? Kdo vse njegovo pripovedovanje o trpljenju, ki ga je bilo mnogo več kot sladkosti. — Ej v tujini sladkosti sploh ni! Ni si mogel revež kaj, da ne bi prišel domov. Ni mogel več vzdržati v tujini — tako daleč od dragih domačih; tako daleč od drobne rodne vasice. Tudi si je — hvala Bogu! prislužil toliko, da Skončarjevim ne bo treba več stradati. Tako je pripovedoval Skončar.

*

Lep sveti večer je bil, kakor ga ni obhajala tisto zimo nobena hiša v lepi Gorenji vasi. Lep sveti večer, kakor ga ni še nikdar praznovala kočja koncem vasi . . .

Bogumil Gorenjko.

